

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Lähidemokratia: Haasteita ja mahdollisuuksia

Hyyryläispäivät 6.10.2018

Eeva Luhtakallio

Tampereen yliopisto

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Hankkeet:

Suomen Akatemia

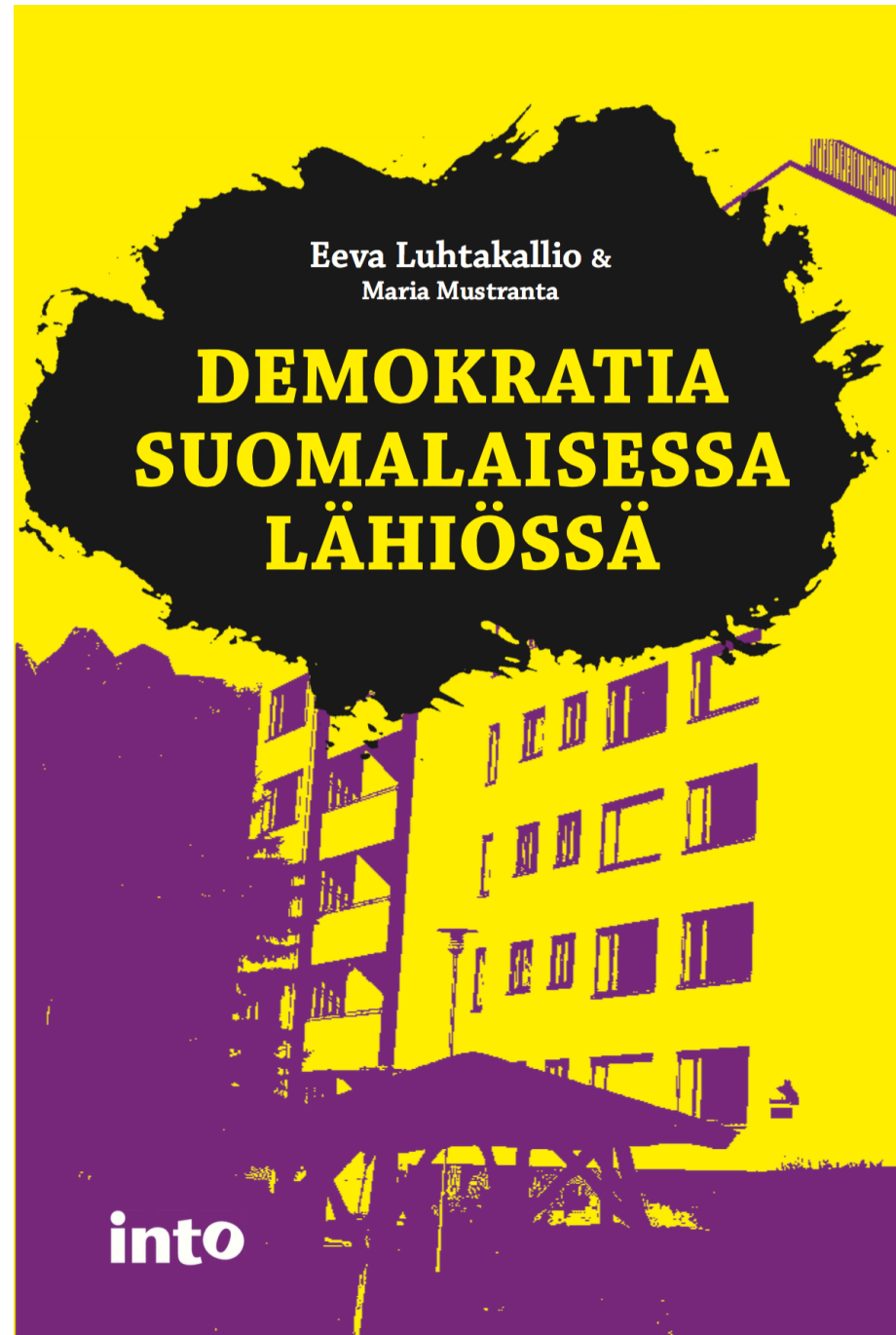
2012-2017

Koneen säätiö

2015-2016

Arjen käytännöt,
osallistuminen ja
osallisuus poliittisen
marginalisaation
kontekstissa

Poliittisen osallistumisen
teatterityöpajakokeilu

Mitä on lähidemokratia?

- Demokratia yhteiskunnan muotona (Rosanvallon 2006; Luhtakallio 2018): Yhdenvertaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen perustuva kansanvalta on “kaava”, jota yhteiskunnan eri alajärjestelmät noudattavat (tai niiden tulisi noudattaa)
- Lähidemokratia osana tätä kaavaa: miten asumisen, ympäristön ja yhteisten palvelujen kokonaisuus rakennetaan ja hallinnoidaan demokratian muotoa noudattaen

Mitä osallisuus/osallistuminen on, mitä sen pitäisi olla?

- Osallisuus ja osallistuminen ovat demokraattisen yhteiskunnan kansalaisen *ominaisuuksia* ja *oikeuksia*
- Kaikki kansalaisia, kaikki osallistujia: asukkaat, virkamiehet, poliitikot
- Osallistuminen ei ole projekti
- Osallisuuspotentiaali!
 - ei on/off – vaan vapaus osallistua
 - laaja potentiaali käyttöön joustavin käytännöin

Miten “osallisuus” voi suomalaisissa lähiöissä?

- Suomi on osallistuvan demokratian kehitysmaa
- Suomalaisen demokratian “kaava”: paljon kansalaisyhteiskunnan *edustuksellisuutta*, vähän kansalaisten *omaehtoista, kriittistä* aktiivisuutta
- Suomalainen lähidemokratia suuntautuu *ylhäältä alas*, ajatukset *itseohjautuvuudesta* tai kansalaiseen luottamisesta eivät yllä juhlapuheita pidemmälle (tai niihinkään)... pitäisikö?
- Mitä tavoitellaan? Mihin pitäisi päästä? Missä ollaan nyt?

Lähidemokratia – vuokralaisdemokratia?

- Miltä vuokralaisdemokratia näyttää ulospäin?
 - Yksi vanhimmista ja Helsingissä suurinta ihmisjoukkoa koskeva osallistuvan demokratian muoto
 - *Joka kuudes* helsinkiläinen kuuluu vuokralaisdemokratian vaikutuspiiriin
 - Silti VD-toiminta näkyy ja kuuluu ”ulospäin” hämmästyttävän vähän
 - Vuokralaisdemokratia on ”unohdettu” osallistumisresurssi

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Laki vuokratalojen yhteishallinnasta (1991)

“Vuokralaisdemokratia antaa asukkaille **päätösvaltaa ja vaikutusmahdollisuuksia** omaa asumistaan koskevissa asioissa sekä lisää asumisviihtyvyyttä ja edistää vuokratalojen kunnossapitoa ja hoitoa.”

Vuokralaisdemokratia vaikutuskanavana

- Miten osallistujat näkevät tämän vaikutuskanavan?
 - Tärkeänä, ilman muuta – VD-toiminnassa ollaan usein mukana pitkään ja paneutuneesti
 - Monilla on epäilyksiä vaikuttavuudesta
 - Pitkään toiminnassa mukana olleet suhtautuvat heikkoihin vaikutusmahdollisuuksiin ”tottuneesti”, uudemmat tulokkaat usein turhautuvat, joskus järkyttyvät

Edustamista vai suoraa osallistumista?

- Osallistuvan demokratian muodoksi huomattavan edustuksellinen
- (Liian?) Monta edustamisen tasoa talotoimikunnista HeKa Oy:n hallitukseen
 - Vaikeasti hahmottuva rakenne
 - Moni asia tuntuu “hukkuvan matkalla ylös”
 - Lausuntoprosessit ovat epäselviä
 - Isännöitsijäpuolella (pahimmillaan) demokratia=energiansäästötalkoot

Vuokralaisdemokratian muodot esiin!

- Mitä kaikkea muuta kuin kokoustamista ja PTS:n hyväksymistä:
 - Juhlat
 - Verkostot
 - Auttaminen
- Tärkeä osa paikallista kulttuuria monella alueella
- Linkit muihin paikallisiin toimijoihin vahvemmitiksi
 - Asukasyhdistys
 - Muut järjestötoimijat

Maahanmuuttajat voimavarana

- Monissa VD-toiminnan keskusteluissa ja tilanteissa nousee esiin konflikteja, ongelmia ja epäluuloa siirtolaistaustaisia asukkaita kohtaan
- Erilaiset taustat tuovat joskus ongelmia, mutta ennen muuta uusia mahdollisuuksia ratkaista asioita, uusia näkökulmia, toimintamalleja ja ideoita: demokratian ajattelu uusista tulokulmista avartaa kaikkien näkymiä
- Talotoimikuntiin ja muihin VD-eliimiin olisi hyvä aktiivisesti rekrytoida nykyistä enemmän maahanmuuttajia

Asukkaiden oikeudet ja epäkohtiin puuttuminen

- Valtasuhteet ja vallankäytön monet muodot
 - Rakenteisiin ja hierarkioihin nojaava valta: kuka päättää lopulta – “Te olette täällä vain vuokralla”
 - “Agendan asettamisen” valta: kuka päättää mistä puhutaan ja kuinka kauan
 - Performatiivinen valta: valta sanoa “höpöhöpö”, hurtti huumori – ja nöyryyttävät tilanteet
- Vuokralaisdemokratian – ja vuokralaisten – merkityksen ja (tasa-)arvon tulisi olla johtotähtenä arkisissa tilanteissa, ei vain juhlapuheissa

Vuokralaisdemokratia ja demokratia (1)

- Miten asiat voisivat olla? Mistä asukkaat voisivat itse päättää, mihin he haluaisivat vaikuttaa?
- Vuokralaisdemokratia ja osallisuusmalli: VD-aktiivit tärkeänä paikallisena voimavarana
- Vuokralaisaktiiveilla valmiiksi asiantuntemusta ja näkemystäkin – ei vain HeKan hyödyksi vaan koko kaupungin resurssiksi
- “Näkymätön osallistuminen” – paikallistuntemus, avun verkostot, talkootyö, paikallinen konfliktinratkaisu – näkyviin, tukea ja tunnustusta!

Vuokralaisdemokratia ja demokratia (2)

- Kaikilla on oikeus toimia kansalaisina ja tätä oikeutta tulisi tukea ja edistää, ei rajoittaa
- Uuden aluejaon kompensoiminen:
Lausuntoprosessit selkeiksi, vuokralaisaktiiveille suurempia väyliä vaikuttamiseen, valtuutetut hereille.
- HeKa Oy:n toimijoille koulutusta kaupungin osallistuvan demokratian periaatteista ja strategiaankin kirjatusta tasa-arvosta

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Leonardo Custódio (2016): “Huoneentaulu” demokratisaation tukemiseen (muokattu)

- Tutustu ihmisten lähiympäristöön huolella
- Keskustele ja tartu yksilöllisiin tarpeisiin
- Mieti mahdollisuuksia tehdä toisin ihmisten omasta todellisuudesta käsin, heidän kanssaan
- Mieti millaista vastustusta ja miksi muutokset herättävät ja millaisia toisin tekemisen tiloja ne voivat avata
- Anna arvoa erityyppiselle ja –tasoiselle muutokselle
- Valmistaudu oppimaan, muuttamaan käsityksiäsi, myöntämään erehdyksesi ja ennakkoluulosi

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Nähdä, tunnistaa, arvostaa

- Kontekstin näkeminen “sisältä” käsin, asianosaisten silmin
- Ongelmien, erojen ja (hyvin pientenkin) muutosten tunnistaminen
- Kykyjen, potentiaalin ja mahdollisuuksien arvostaminen, epäkunnioituksen esiin nostaminen, toivon luominen

Arvostaminen ja demokratisaatio

- Jos ihmisiä pyydetään osallistumaan, heidän tulee saada osallistua ongelman määrittelyyn – ja saada äänensä kuuluviin konkreettisesti
→ Prosessien reiluus, selkeys, vaikuttavuus
- Lähidemokratiaan on mahdollista erilaisia puhe- ja toimintatapoja – hyväksytty tyyli ei saa olla liian kapea
- Konflikteja voi syntyä, niiden välttäminen ei ole ensiarvoista. Myös politisoituminen on mahdollista.

Mitä tästä voi oppia?

- Osallistumispotentiaalien tukemiseen ja hyödyntämiseen tarvitaan *koulutusta* – ei vain ”osallistujille” vaan (ehkä erityisesti) virkamiehille, isännöitsijöille
- Osallisuuspotentiaalia ja –resursseja on paljon, niiden tunnistamisessa on kaupungissa haasteita
- Jotta päästäisiin ohipuhumisen ja arvostamisen puutteen lähteille, on puhuttava myös luokkayhteiskunnasta

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Asukkaat, asiakkaat, osalliset, kuntalaiset, kansalaiset

- Demokratisaatio ei koskaan tule lopullisesti valmiiksi, **eikä demokratia toteudu itsestään**, siihen pitää panostaa
- Erityisesti pitää panostaa niihin jotka ovat vaikeita tavoittaa ja **joiden ääni kuuluu vähiten**
- Mukavaa tämä ei aina ole. Se pitää hyväksyä ja esimerkiksi rakenteelliset epätasa-arvotekijät tunnistaa ennen kuin niitä voidaan purkaa.
- **Tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus tuottavat hyvää** kaikille kansalaisille, niiden vastakohtat vahingoittavat

UNIVERSITY
OF TAMPERE

Kiitos!

- Palautetta, kysymyksiä:
eeva.luhtakallio@uta.fi